

УДК 159.9

Гайворонська Т.О.¹

¹канд. філос. наук,

декан факультету соціальних наук НУ «Запорізька політехніка»

ГЛОБАЛЬНИЙ СВІТ ХХІ СТОЛІТТЯ: ГУМАНІТАРНІ ВИКЛИКИ

Екзистенціальний виклик, перед лицем якого сьогодні опинилось людство, потребує чималих зусиль для відповіді на багато запитань щодо майбутнього сучасного світу, в якому ми живемо. Пандемія коронавірусу, яка охопила сьогодні весь світ, є черговим викликом для людства, перевіркою на спроможність упоратися з цією трагедією. Можливість подолання пандемії та її наслідків пов'язана не тільки з дотриманням запобіжних заходів, своєчасною діагностикою і винаходами ліків проти цієї страшної хвороби. Ця трагедія є випробуванням людства на гуманність, моральність, спроможність жити в гармонії з навколишнім світом і з собою. Цей сучасний екзистенціальний виклик поставив людину перед необхідністю заново осмислити «вічні» проблеми буття, сенс життя людини, проблеми моральності й духовності, свободи і відповідальності.

Історія людства попередніх століть, а особливо ХХ століття з його світовими війнами, кризами, викликаними науково-технічною цивілізацією, регіональними конфліктами, не менш трагічна. Однак виклики, перед якими опинилося людство сьогодні, потребують використання досвіду людства, здобутого протягом всього його існування. Недостатньо новітніх винаходів у сфері природничих наук, медицини, фізіології. Для відповіді на глобальні виклики людство повинно використати весь свій духовний досвід і зрозуміти, «хто ми є?» і «в чому полягає справжній сенс нашого буття?»

Пандемія настигла наш глобальний світ, здається, несподівано. Але це тільки здається. Людство в останні десятиліття досягло великих успіхів в опануванні навколишнім світом, в науково-технічній галузі, створенні віртуального світу. Однак чи стала при цьому людина більш захищеною від природних стихій, несподіваного лиха, спричиненого війною, епідемією? Відповідь: ні. Людина, як і тисячу років тому, залишається вразливою і незахищеною. Можливо, відповідь на запитання: чому так сталося? – слід шукати в свідомості самої людини, в її духовному світі? Однак сучасна

людина в своїй більшості шукає причини глобальних негараздів у зовнішньому світі і не здатна осмислити свою негативну роль в природних катаклізмах, військових конфліктах, епідеміях.

Зрозуміти причини феномену сучасної пандемії необхідно для того, щоб усвідомити наслідки цього випробування для подальшого розвитку людства. З точки зору об'єктивної діалектики, розвиток – це головний принцип існування матеріальних та ідеальних об'єктів, основою якого є суперечливий характер їхньої природи. Стосовно розвитку суспільства (відповідно і всього людського суспільства), яке є дуже складною системою, цей принцип означає рух до більш складних, досконалих форм організації суспільного життя через руйнування старого, яке не відповідає об'єктивному ходу історії. Це означає, що періоди підйому змінюються періодами спаду: застарілі форми буття повинні звільнити місце для нового, більш досконалого способу існування й подальшого розвитку системи.

Сучасна технократична цивілізація досягла великих успіхів в освоєнні природи і створенні небачених в минулому благ для повсякденного життя людини. Однак ці цивілізаційні досягнення не змінили саму людину: матеріальним успіхам людства не відповідає його духовний стан, моральність. Духовна деградація, масова свідомість з її потягом до примітивних розваг, відчуження людини від власної сутності, підміна людської комунікації віртуальним світом – це те, чого досягло людство у ХХІ столітті. Проявом моральної деградації є відношення людини до природи, яку людина перетворила на об'єкт своєї експансії, нестримної погоні за її багатствами. Прагнення людини до безмежного панування, нестримна жадібність до матеріальних благ, агресивне самоствердження свого ЕГО за рахунок іншого – це результат спрямованості розвитку на досягнення матеріального добробуту.

З точки зору діалектики пандемію, яка сьогодні є випробуванням для сучасного суспільства, слід розуміти як перехідний етап в духовному розвитку людини і людства в цілому. Зрозуміло, що перед лицем цієї трагедії багато людей опинилося в стані психологічної невизначеності й страху. І діалектика не має значення для них перед невизначеністю майбутнього і небажанням розуміти, що ВСЕ в цьому світі має свою ціну: за все треба платити, все, що відбувається – відбувається за об'єктивними законами розвитку Всесвіту. К.Г. Юнг стверджував, що «чем больше человек подчиняет себе природу, тем сильнее его знания и навыки ударяют ему в голову и тем глубже становится его презрение к обычным природным и случайным явлениям...» [1, с.103]. Людина психологічно побудована таким чином, що, коли відбуваються трагічні події з іншими людьми, в іншому місці, вона відсторонюється від цього, вважаючи, що це відбувається не з

нею. Однак слід розуміти, що ми живемо в глобальному світі, де все пов'язано з усім, а тому кожна людина завжди причетна до будь-якої події в світі.

Чи можна прийняти розумом те, що відбувається сьогодні в світі? Так. Тому що тільки за допомогою розуму людина здатна досягнути цю критичну ситуацію, в якій опинилося людство, ситуацію, яка є моментом переходу в нову якість суспільства, де протиріччя між матеріальними досягненнями і духовною убогістю повинні бути подоланими. Цей виклик необхідно прийняти задля того, щоб зрозуміти, яким шляхом людство повинно йти далі. У людини сьогодні не має іншого розумного вибору, ніж зрозуміти, що цей виклик для людства є випробуванням на його зрілість, на спроможність переоцінювання всієї системи цінностей: переоцінювання сутності своїх взаємовідносин з навколишнім світом, зі світом тварин, людських взаємин. Попри те, що в сучасній науці і філософському світогляді переважає матеріалістичне світосприйняття і спрямованість людської діяльності на матеріальні блага, стає зрозумілим вичерпаність традиційного розуміння світу, потреба в новій самосвідомості окремої людини і людства в цілому.

Людство стоїть на порозі великої трансформації свідомості, переоцінювання минулого досвіду і своїх досягнень. Як людство подолає сьогоднішній екзистенціальний виклик, який шлях обере для свого майбутнього, залежить від самої людини, її здатності опанувати свій несвідомий потяг до влади й багатства, від її здатності зрозуміти сутність свого духовного покликання. І хоча К.Г. Юнг вважав, що «человеческие воинственные инстинкты неискоренимы» [1, с.50], шлях до більш гуманного і розумного устрою суспільства він пов'язував саме зі змінами в психології людини: «Буквально все зависит от человеческой психе и ее функций. Она заслуживает самого пристального нашего внимания, и особенно сегодня, когда все признают, что будущее человечества зависит не от угрозы со стороны диких животных, не от природных катаклизмов, не от эпидемий, а исключительно от перемен в психике человека» [1, с.103].

Слова К. Юнга, написані у 1957 році, актуальні і сьогодні. Людство знову зіткнулося з випробуванням, яке є іспитом на моральність та гуманність людини. Хочеться вірити, що людина – розумна істота і здатна зрозуміти свою відповідальність за все, що відбувається в світі, за своє майбутнє. І дуже хочеться, щоб слова І.Канта щодо здивування і благоговіння в його душі були справедливими не тільки відносно зоряного неба, а й морального закону в людині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. К.Г.Юнг. Синхронистичность. Сборник. Пер. с англ., М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 1997. – 320 с.